

ครั้งที่ ๑๐

ปราบเมืองปัตตานีอีกครั้ง พ.ศ. ๒๓๕๑

หลังจากขับไล่พม่าออกไปจากแผ่นดินล้านนาแล้ว สยามต้องสูญเสีย
กรมพระราชวังบวรสถานมงคล

กล่าวคือ กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จกลับถึงกรุงเทพฯ หลังจากศึกไล่
พม่าที่ล้านนา พระอาการกำเริบหนัก เสด็จสวรรคตในเดือน ๑๒ แรม ๔ ค่ำ
ปีกุน พ.ศ. ๒๓๔๖ ณ พระที่นั่งบุรพาภิรมย์ ในวังหน้าพระชนมายุ ๖๐ พรรษา
ทรงดำรงที่พระมหาอุปราช ๒๑ ปี ๔ เดือน ๕ วัน

สยามกลับมาสู่ความสุขสงบอีกครั้งหนึ่ง การศึกกับพม่าดูจะเงียบลงไป
ขณะที่ทางด้านหัวเมืองต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยมีปัญหาอะไรมาก ที่พอจะเรียกว่า
เป็นการสงครามในครั้งสุดท้ายของรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
จุฬาโลก นั่นก็คือ การสงครามครั้งปราบกบฏเมืองปัตตานีอีกครั้งใน พ.ศ.

• ปุ่มหลังและสาเหตุ •

ดั่งที่ได้กล่าวไปแล้วในก่อนหน้าที่ว่าสยามได้ลงมาปราบปรามกบฏ
ตนกูลามิเด็นที่ปัตตานี ก่อนจะยกทัพกลับกรุงเทพฯ พระยาภูลานิได้แต่ง
ตั้งให้ระตูปะกาลัน ดูแลเมืองปัตตานีต่อไป

ถึงปี พ.ศ. ๒๓๕๑ ระตูปะกาลันเกิดมีความคิดขัดแย้งกับข้าราชการไทย
(ลักษณะดาแย่น) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุม ดูแลการบริหารเมืองปัตตานีอยู่ใน
ขณะนั้น จนถึงกับยกกำลังไพร่พลเข้าต่อสู้กัน เป็นเหตุให้ข้าราชการไทย ซึ่ง
มีกำลัง น้อยกว่าต้องหลบหนีไปรายงานพฤติกรรมของระตูปะกาลัน ต่อเจ้า
เมืองสงขลา

เจ้าเมืองสงขลาทำหนังสือแจ้งมายังกรุงเทพฯ

เจ้าพระยาอินทรีศรีสุนทรสงครามรามภักดีอภิระยะปรากฏมพาทู
(บุญสุย) เจ้าเมืองสงขลา ระดมกำลังทหาร จากเจ้าเมืองจะนะ เมืองพัทลุง
และเมืองสงขลา มอบให้หลวงนายฤทธิ์ (เถียนจ้ง) เป็นแม่ทัพ และให้นาย
ขวัญชัย บุตรชายพระมหานุกาพปราบสงคราม (เค่ง) เจ้าเมืองจะนะ เป็น
กองทะเลวงหน้าบุกโจมตีเมืองปัตตานีได้

ในการรบครั้งนี้ ระตูบังกาลัน ได้ร่วมมือกับชาวมลายูปัตตานี และผู้
ปกครองเมืองในสังกัดได้แก่ดาโต๊ะสาย ดะโต๊ะปุยุต และพรรคพวกอีกจำนวน
หนึ่งตั้งรับอย่างแข็งขัน

เมื่อกองทัพหลวงจากกรุงเทพฯ นำโดยพระยาภูลานิพร้อมเรือรบ
หลายลำ เข้าร่วมกับทัพสยามจากสงขลา และนครศรีธรรมราช และหัวเมือง
ต่าง ๆ บุกเข้าปัตตานีทั้งทางบกและทางน้ำ กล่าวกันว่าการสู้รบครั้งนี้เกิดขึ้น
ที่บาวาเราะห์ ขณะที่ทางเรือก็ตั้งทัพสู้กันที่กรือเซะ

สุดท้ายระตูปะกาลัน หลบหนีออกจากเมือง นายขวัญชัยนำทหาร
ติดตามไปจนถึงเขตแดนเมืองเปรัก กับเมืองรามันห์ และได้ยิงต่อสู้กันจน

กระทั่งระตูปะกาลันเสียชีวิต เป็นอันว่าไทยสามารถปราบปรามกบฏหัวเมือง
ปัตตานีสำเร็จลงอีกครั้งหนึ่ง

• ผลที่เกิดจากสงคราม •

จากเหตุการณ์ที่ระตูปะกาลันก่อการกบฏในครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระราชดำริเห็นว่าเมืองปัตตานีมีกำลังผู้คน
เป็นปึกแผ่นแน่นหนา ยากแก่การปกครองได้ทั่วถึง จึงมีพระบรมราโชบายให้
แยกเมืองปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง

คือ เมืองปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง ยะลา รามันห์ ระแงะ และ เมือง
สาย และโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายขวัญชัย มหาดเล็ก เป็นผู้ว่าราชการ
เมืองปัตตานีเป็นคนแรก ในปี พ.ศ. ๒๓๕๑ -- •